

ПИСЬМЕННИЦЬКІ МАНДРИ

Слапчук Василь. Та сама курява дороги: Роман. – К.: Український пріоритет, 2015. – 400 с.

«Людина повинна відповідати за те, що вона живе в цьому дивному світі... Адже... це справді дивний світ», – зауважив Карлос Кастанеда у своїй «Подорожі до Ікстлану». Василь Слапчук написав ще одну хорошу книжку, створивши власні, справді неповторні, світи – невольними, наче буддійський дзен, неможливо парадоксальні (чого тільки варті дух Мао Цзедун, який вселився в тіло китайської жінки!), сповнені соковитої, «фірмової» Василевої іронії (загалом, ми з друзями часто цитуємо його дотепні та вічні філософські афоризми, наприклад, про наших жінок: «Коли Ця кличе істи – треба йти істи. Коли Ця посилає вмирати – треба йти вмирати. Вона Берегиня. Вона, як Мати-Вітчизна, з мечем») та надзвичайної людяності (особливо зворушили чарівні, кмітливі малюки на курорті, несподівані, вражаючі армійські спогади з війни та дивовижні зустрічі в екстремальних, духовних мандрах головного героя).

Тож недаремно в епіграфі до книжки всевидючий Лецци наголосує: «Істинне в мандрах! – сказав Учителю із Чаші-гори. – Під час істинних мандрів не відають, куди направляються; під час істинного спостереження не відають, на що дивляться. Всі речі мандрують, усі тварі спостерігають, – ось те, що я називаю мандрівкою; ось те, що я називаю спостереженням. Тому й кажу: істинне – у мандрах! Істинне – у мандрах!».

ЯКБИ КОНФУЦІЮ ПОТАЛАНИЛО...

Новий роман Василя Слапчука – спроба прозирнути кризь непролядні нетрі побуту в екзистенційній глибині людського буття. Головний герой на ім'я Натан, ветеран кількох «гарячих точок», називає себе письменником, проте мусить визнати, що істина, зафіксована у слові, стає неправдою, а прекрасна мить, якщо її зупинити, втрачає силу своєї привабливості. Тому він обирає рух, цебто шлях. Отож маємо справді крутий мікс дзен-буддизму, сфумізму, конфуціанства й, хоч як дивно, православія. Необхідністю в житті, на думку автора, є повнота буття.

Втім, це аж ніяк не суперечить парадоксальному висловлюванню Дао-де-цзина: «Не виходячи з двору, можна пізнати світ. Не виходячи з вікна, можна бачити природне дао. Чим далі йдеш, тим менше пізнаєш. Тому цілковитий мудрий не ходить, але пізнає все. Не бачачи речей, він проникає в їх сутність. Не діючи, він домагається успіху».

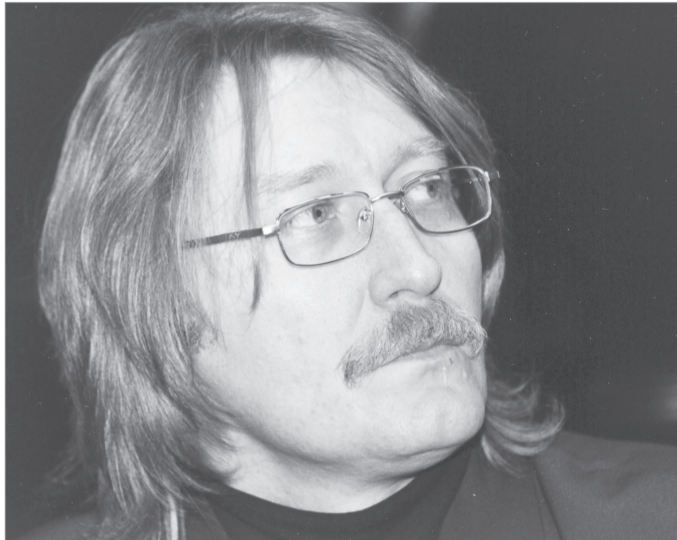
Роман починається інтригуюче. Прочитавши таке, вже пробило дмох відкласти цю книжку вбік. «Він загинув 21 січня 2015 року в Донецькому аеропорту на території нового терміналу. Щоб не потрапити в полон, підірвав себе на гранаті, яку носив під пахвою. Але його тіла не було серед тих двохсотих, які сепаратисти передали представникам Міноборони другого дня, коли це глава «ДНР» Олександр Захарченко повернув полковникові з міністерства прапор, захоплений сепаратистами. Не було його тіла і серед тих кількох десятків загиблих, що, невідомо, були у моргах Дніпропетровщини».

Ніхто не вірить, що його понівечене вибухом тіло стало зблизьку бродячих собак, котрі, попри смертельну небезпечку, підтягувались сюди, чи то гнані голодом, чи то зваблені запахом великої кількості пролітої людської крові. Не віряться також і в те, що останнє пристовище він знайшов під рушмисами нового терміналу. Кажуть, двоє бійців, ризикуючи життям, витягнули його тіло із сектору обстрілу, щоб потім передати «чорноробочим», котрі вивозять «вантаж двісті» із зони АТО.

Кажуть, батько дев'ятнадцятирічного бійця з «Правого сектору», позивний Хрущ, котрий на той час залюбував рани у шпиталі, на прохання сина забрав його тіло з моргу, заплативши якомусь мордатому майору тисячу шістьсот гривень на труну та цинковий контейнер і ще якісь додаткові гроші за балзамування чи щось таке.

Його позивний – Анахорет. Кажуть, він був попом-розстригою, чи, може, ченцем, – коли прийшов записуватися у батальйон, мав на собі щось, подібне до ряс.

Похвали Анахорета на Західній Україні, в рідному селі бійця з позивним Хрущ, без військових почестей та офіційних представників влади. Приїхали кілька хлопців

у камуфляжі з «Правого сектору», один із них виголосив коротку промову.

Плакала за ним тільки мати Хруща, якому Анахорет урятував життя».

Ось так – коротко і приголомшливо... Дочитавши роман до кінця, вже усвідомлюєш, що яскравий пролог цієї книжки, по суті, то – фінальний акорд життя Героя, вже не просто персонажа, а реального бійця,

який добровільно віддав своє життя за Батьківщину, мужньо захищаючи її від зайд-чужинців. Як на мене, це не найгірша, гідна смерть – загинути у боротьбі з ворогом!

Так уже сталося, що я прочитав усі книжки Василя Слапчука. Чудово пам'ятаю і його «Клітку для неба», де було три повісті – «Клітка для неба», «Глобус України» та «Кенгуру завбільшки з цвіркуна». Так от, перша повість фактично стала початком роману «Та сама курява дороги». Власне, розділ так і називається – «Клітка для неба».

Втім, автор відмовився від двох цікавих повістей, котрі так гармонійно доповнювали одну одну, не включаючи до нового роману ні «Глобус...», ні «Кенгуру...», які, по-моєму, цілком могли би стати розділами книжки. Звісно, це – право письменника. Але мені відверто шкода тих історій, створених так блискуче, оригінально і тому незабутньо.

Взагалі, небо буває різним, однак такого ми ще не бачили. Бо це – небо в оці коня, і в жодну клітку його не замкнеш, як би декому не хотілося. Люди та коні тут літають – навіть краше за птахів, та ще й шалено любляться під час таких мандрів у високості: «Колись Ого у Милорада Павича читав... про парочку, яка кохалася на спині у буйвола (чи, може, біка – здається, він був білим, що могло символізувати чистоту стосунків закоханих), їм навіть не треба було рухатися, буйвіл, пересуваючись, підіймавав так, що робив усю роботу за них. Безпечним сексом цю зацію не назвеш, однак, буйвіл усю-таки по землі ступає, і падає з нього не так небезпечно, як із пегаса, котрий ширяє високо в небі. А парашутисти Ого не запасає».

– А ми не попадаємо додолу? – засумнівався Ого в успішності цього задуму.

– Не переживай, я пройшла спецпідготовку, – заспокоїла його муза.

– Ти-то пройшла, – подумав Ого, – а я-то ні».

– Це була теорія чи практика? – ревниво запитав він.

– Звісно, теорія. А яка практика, то тільки на макетах...»

Як то кажуть, усі супертрактати з інтимних любовощів, написані раніше, відпочивають. Бо Ого зі своєю Галею

потім щодня витворяли у вечірньому небі таке, що жодним коханцям не силосило...

Однак навіть без дотепника Ого та його звабливої музи й карколомних польотів на пегасі розділ цього роману «Клітка для неба» – просто шедевр! Переконаний: аби наші дитячі письменники навчилися так писати для дітей, як це майстерно робить Василь Слапчук у своїх дорослих книжках, юних читачів в Україні побиляло б у десятки разів.

«Оленки я здалеку не впізнав. Видалася мені мініатюрною дорослою жінкою. Без сподіваного мною білого банта. Замість світленького дитячого платтячка, як мені уявлялося, на ній – розкішна голуба блискачка, із порізом на все стегно, сухня. Завершували образ накевцяні помадою губи та підмальовані синім очі.

– А я думаю, ти будеш із бантом.

– Банти тепер не модні, – відповідає дівчинка.

– А що ж тепер у дівчаток модне? Оленка знизує оголеним плечиком.

– Зачіски дорослих жінок.

– Тебе мама розшукує, переживає, що ти запізнишся на конкурс.

Дівчинка зиркає на мініатюрний годинничок на зап'ястку.

– Встигну, – каже вона. – Було би гірше, якби я дерева не знайшла.

– Якого дерева?

Оленка вагається, зиркає на мене, питаючись, чи можна такому довіряти. Здається, я їй симпатичний.

– Тут є чарівне дерево. Якщо його обійняти й загадати бажання – воно обов'язково збудеться. Чесно. Дерево вже виконало три мої бажання. Тільки його не легко знайти, воно ходяче і кожен раз перебирається в інше місце.

Слухаю її з усмішкою.

– Ти покажеш мені це дерево?

– Мені вже час, – каже дівчинка.

За десяток кроків вона мене окликає. Озираюся.

– Покажу, – гукає мініатюрна недосконала копія дорослої жінки. – Тільки перед самим від'їздом. Через три дні».

Власне, цитувати роман можна безкінечно і з насолодою – вся книжка така! Я порадив би прочитати її всім письменникам (попри те, що, як відомо, більшість «літераторів» крім власних книжок майже нічого не читає...). Отримавши справжній майстер-клас із письменницької майстерності та море задоволення від чудових афоризмів! Тим більше, що, на відміну від цікавих, але досить жорстоких всевітвіх Кастанеди й Желязні, світ творця Слапчука – добрий та зворушливий, до того ж напрощуд рідний. Василь усю дотепню по-жартувати й над собою, і над колегами-літераторами, більшість із яких ніколи не покванілих перестізи з пегасів

на автівки та мотоцикли, дарма що водять їх незграбно, адже мусять дотримуватися правил безпеки. Ще б пак! Машина – не пегас, котрий вільно шугає небом...

А ще цей роман – поспієний для неохайнісімого життя. Як на мене, прочитавши таку відверту книжку, молодята будуть цілком готовими до шлюбу – загартуються, мов сталь. Дружини знатимуть, як вишукано шлетити чоловіків, аби ті беззастережно виконували всі забаганки прекрасної статі. А чоловіки нарешті зрозуміють, що в кожній жінці існують як мінімум дві особи: дивовижно небесна та надто земна. Головне – не переплутати...

«Я родом з місць, які не позначені на мапах», – писав у «Спаленому деннику» Пантелеймон Тиможинський. Нові світи Василя Слапчука з'явилися, мов зірки – несподівано, яскраво і велично. Хтось назвав його українським Конфуцієм. Ну що ви, шановні Якби Конфуцію поталанило народитися в наш час, цей добродій був би щасливим називатися китайським Слапчуком...

Сергій ДЗЮБА

ІМПРЕЗА

Унікальне видання про Катеринку

Такої одноставної думки про нову, дуже ошатну книгу «Катерининська церква в Чернігові» науковці, краєзнавці та письменники, які взяли участь у її презентації в обласній універсальній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка.

Вела цю цікаву імпрезу у клубі «Краєзнавець» співробітні бібліотеки Вікторія Солоникова. Зала була переповнена, адже подія – резонансна, справді важлива для Приднісення. Відверто кажучи, випустити таку мистецьку книгу в наш час – подвиг! Адже видання має не лише велику наукову вартість, це чудове поєднання унікальних архівних документів, матеріалів фахівців та прекрасних світлин фотохудожника Миколи Турчина. Таку подарункову, науково-популярну книжку із задоволенням читатимуть не лише історики, краєзнавці, богослови, а й широкий загал патріотів рідного краю, ширших шанувальників українських традицій, архітектури та культури.

Керівник цього чудового проєкту – генеральний директор Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» Юрій Соболь – розповів, що книгу обсягом близько 200 сторінок присвячено церкві святої Катерини в Чернігові – найкращому зразкові українського бароко початку XVIII століття. Розглядається історія побудови храму та особливості його архітектури, а також історія церкви протягом її 300-літнього існування.

Проникливо прозвучав вірш Івана Буника, присвячений Катерині, як ніжно називають свій храм чернігівці.

Мабути, нема подібної картини,
Не відірвеш у захваті очей.
На пагорбі – красуня Катерина
Чекає завжди дорогих гостей.

Стоїть як символ мужності і слави
Чернігівських вдавжних козаків.
Струнка, тендітна і золотоголава –
І зваба, й гордість багатьох віків!

Власне, серію таких науково-популярних, мистецьких, подарункових книжок заповідник «Чернігів стародавній» започаткував у 2009 році. За цей час побачили світ каталог ікон Іллінського та Троїцького коностаєв, «Спас Чернігівський» (про легендарний Спасо-Преображенський собор), книжка про Чер-

Сергій ДЗЮБА

нігівський Колегіум, а також «Собор Різдва Богородиці у Козельці».

Книжку про Катерининську церкву присвячено 300-літтю її освячення. Працювати над таким виданням, звісно, було нелегко. Головна проблема – фінансова. Однак вдалося зібрати досить значні благодійні кошти.

Варту відзначити подвизницьку роботу всього авторського колективу книжки: це – заступник генерального

директора Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» Алла Доценко; працівники заповідника Ірина Шевчик та Сергій Сергеев; кандидат мистецтвознавства Анатолій Адруг; старший науковий співробітник Чернігівського історичного музею імені В. Тарновського Віра Зайченко; старший науковий співробітник Навчально-наукового інституту історії, етнології і правознавства імені О. Лазаревського Юрій Ситий; журналіст, краєзнавець Дмитро Сіпч; отець Роман (Кірик) – протієрей, настоятель Катерининської церкви та голова Парофіяльної ради православної козацької громади Андрій Лісовий.

Генеральний директор заповідника «Чернігів стародавній» Юрій Соболь щиро подякував усім, хто трудився над цією унікальною книжкою, а також сприяв її появі на світ, і запевнив, що попереду – нові цікаві та важливі проєкти про пам'ятні архітектури Чернігівщини. До речі, на баланс із заповідника їх – 26, отож є ще досліджувати.

Сергій ДЗЮБА

МОВ КЕЛІШОК ДОБРОГО ВИНА

«ШАРЛОТКА» З КАВОЮ І ПАНТЮКОМ

Правда, дідо мєні потім здався схожим на шпигуна. Бо коли Пантюк в'язав рими про пораненого херувима, дідо заворожено покинував, і лиш заїжджий поет почав висловлювати свої оціночні судження, мовляв, у Чернігові просвітліло (!), веріколи прирвали з алеї Героїв «сміття» – того дідика щось мов перемикнуло. Він аж скривився, мов гіркої редьки уку-

с. Нєрвово совася ді-до і на останній строфі вірша про Гоголя, де нібито захвило похований автор «Мертвих душ» го-

лосом Пантюка рече:

...Заснув козацький свий сум,
Старі щурі Псалтир гортають,
А чорт з кацапом, як на глум,
Труну мою перевєртають...

Правда, одразу по тому Пантюк прочитав:

Бути негідником,
Бути паскудником,
Бути призвідником,
Бути відступником,
Бути розгубленим,
Бути знеможеним,
Щиро залобленим,
І завороженим.
Бути порадиником,
Бути розлучником,
Катом, сатрапом
І підкаблучником.
Бути героєм,
Злодієм, шкетом,
Бути ізгоєм,
Себто поетом... — і дідо заспокоївся.

І знову почав усміхатися...

От що робить з людьми поезія — і тривожить, і лякає, і дарує вітку. І оієнь за вікном «Шарлотки», ворохобить рудим листям, мов за ритмом рим. І хочеться туди — до осени, і так приємно тут, де пахне кавою...

І хочеться знову сподіватися.
І навіть любити.
І чуеть, що душа стає — немов розхристана.
То все — від віршів...

Мирон БУБЕНЬ

ПАМ'ЯТАЄМО

У науковій бібліотеці Чернігівського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка цього дня зібралось близько 200 шанувальників творчості видатного українського поета Ігоря Юркова: письменники, перекладачі й науковці з Чернігова та Києва, викладачі, студенти, бібліотекарі, лідери громадських організацій, митці...

Віднині в Чернігові щороку проводитимуться читання Ігоря Юркова для вшанування його світлої пам'яті, а також – пам'яті про чудового поета з Чернігова, людину справді енциклопедичних знань, великого подвижника Святослава Хрикіна, який присвятив своє життя Поету Ігореві Юркову.

ва; письменника, перекладача, журналіста, президента Міжнародної літературно-мистецької Академії України Сергія Дзюби; керівників обласних організацій Національної спілки письменників України й Конгресу літераторів України – Олени Конечної та Олени Мамчич, відомого письменника Юрія Світінєва, котрий переїхав із Росії до України й тепер мешкає в Чернігові; декана факультету початкового навчання ЧНПУ імені Тараса Шевченка Олександра Бобири та директора університетської наукової бібліотеки Ганни Макарової.

Також участь у читаннях Ігоря Юркова взяли голова Літературної спілки «Чернігів», головний редактор журналу «Літературний Чернігів», прозаїк Микась Ткач, письменники Володимир Салон і Василь Буденний, народний художник України Володи-

Святослав Хрикін

номенально вільноден от всякого рода гилнозов. Он был абсолютно ни на кого не похож... В этих стихах всё ломалось, неслось, расквашивалось, начиналось вполне классическое, буквально с первой строфы, выдержанной в строгих размерах, они стремлялись переходить в верлибр, теряли рифму – там не было ничего постоянного, всё дрожало и замыкалось на грани исчезновения... Ломая ритмы и измышляя новые рифмы, оставался внятно и музыквален... Строчки его длинных стихов, больше похожих на поэмы и поражающих напором образности, цвета, звука, похожи на... свет под дверью».

З передмови Святослава Хрикіна – видатного подвизника, «археолога» літературної спадщини Ігоря Юркова – до його книжки «Стиховорення і поємь», котра вийшла 2013 року в Росії, в Санкт-Петербурзі (видавництво Пушкінського дому РАН): «...Ігорю Юркову, сохранившему верность идеалам гуманизма и поэтического творчества, решительно не принявшему новой идеологии лживых лозунгов и барабанного оптимизма, воинствующе внедряющейся во все сферы жизни, – молодому поэту всё труднее становилось публиковать свои стихи, весьма далёкие от официозного пафоса значительной части новой литературы. Для поэта Игоря Юркова одной из главных стала тема любви. А вместе с нею в его стихи вливалась околнца сташерего родного города – черниговская Лесковича – с роскошными дворами местных дворянских усадеб, щедрыми мецанскими и монастырскими садами, с колокольнями, плёлами, стогами, сиренью, кузнечиками, заборами, астрами, липами, яблоницами, ласточками, грозами, лунными ночами, закатами, фонариками на окнах, солнцем, Десной».

«Сподівалося, що ці читання в Чернігові сприятимуть відродженню пам'яті про нашого співвітчизника Ігоря Юркова, поглибленню знайомства з його справді видатною, унікальною літературною творчістю, загальному зростанню освіченості та духовному зростанню всіх, зокрема молодих, учасників таких читань», – наголосив письменник Володимир Ільїн.

Гості з Києва відвідали пам'ятні історичні місця Чернігова, зокрема музей Ігоря Юркова у школі №4 на Лисковичі.

Сергій КВІТНИЦЬКИЙ

У Чернігові вшанували видатного українського поета Ігоря Юркова

Отож нещодавно перші такі читання відбулись з ініціатиивою нашого відомого земляка, письменника, перекладача та науковця (доктора наук), члена Міжнародної літературно-мистецької Академії України Володимир Ільїна. Він приїхав на цю імпрезу з Києва разом із колегами-письменниками, зокрема Валерією Богуславською, котра талановито переклала українською мовою поезії Ігоря Юркова, а також письменником Олександром Коржем, колишнім головою Конгресу літераторів України, та знаним поетом Віталієм Сторожом.

Усі, хто виступав, аргументовано й цікаво говорили про значення для української літератури творчості Ігоря Юркова та Святослава Хрикіна, проникливо, від душі читали їхні вірші. Зокрема, запам'ятались виступи відомого поета, Шевченківського лауреата, головного редактора обласної газети «Гарт» Дмитра Івано-

ва; письменника, перекладача, журналіста, президента Міжнародної літературно-мистецької Академії України Сергія Дзюби; керівників обласних організацій Національної спілки письменників України й Конгресу літераторів України – Олени Конечної та Олени Мамчич, відомого письменника Юрія Світінєва, котрий переїхав із Росії до України й тепер мешкає в Чернігові; декана факультету початкового навчання ЧНПУ імені Тараса Шевченка Олександра Бобири та директора університетської наукової бібліотеки Ганни Макарової.

Також участь у читаннях Ігоря Юркова взяли голова Літературної спілки «Чернігів», головний редактор журналу «Літературний Чернігів», прозаїк Микась Ткач, письменники Володимир Салон і Василь Буденний, народний художник України Володи-

зії, а вже за рік став тут активним учасником учнівського літературного гуртка. З жовтня 1919 року – громадянська війна, біла й червона... З лютого 1922-го, після демобілізації, в зв'язку із хворобою, – Київ, активна участь у літературному житті України.

Єдина невелика прижиттєва збірка віршів 27-літнього Ігоря Юркова вийшла тижнів за три до смерті поета (30 серпня 1929 р.). Але вона лишилася непоміченою літературною критикою, і протягом тривалого часу навіть ім'я Юркова й узагалі його непересічна творчість були забуті.

І тільки згодом – наприкінці «відлиги» 60-х, а потім, після ще однієї багаторічної переори, вже на початку нашого століття, завдяки зусиллям сестри Ігоря Юркова – Ольги (в заміжжі Ковалевської), поетеси, видавиці, літературознавиці С. Е. Хрикіна, М. М. Ушакова, В. В. Португалова, Т. І. Ісаєвої, В. О. Копила, А. Ю. Барзаха, Д. Л. Бикова, ім'я й поезія Ігоря Юркова повернулись до нас із забуття. Вийшли дуже ошатні книжки його віршів, з'являються все нові цікаві публікації в газетах та журналах – і в Україні, й за кордоном.

За визначенням Миколи Ушакова, «це був першокласний поет точних слів та цілих образів. Ми любили себе на тому, що поетичні інтонації Ігоря Юркова ставали нашими інтонаціями».

Наче продовжує ці нотатки Дмитро Биков: «Все эти стихи, безусловно, должны были появиться в то время. Автор был фе-